

Justitieutskottets betänkande

1984/85:4

om våld mot tjänsteman

Motioner

I motion 1983/84:395 av Hans Petersson i Röstånga (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av ämbetsskyddet. Motionären anför att rättstillämpningen vid våld mot tjänsteman tycks ha utvecklats så att polismän i realiteten inte har starkare skydd när de utsätts för våld än andra medborgare; enligt motionären synes det inte finnas någon skillnad i straffmätningen mellan vanlig misshandel och misshandel som riktas mot polismän trots att lagstiftningen innebär att strängare straff skall utmätas för våld mot polismän än för våld som utövas mot medborgare i gemen.

I motion 1983/84:1351 av Gunilla André m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om polisens arbetsituation (yrkande 1). Motionärerna framhåller att våldet mot polismän har ökat i en oroande omfattning. Det är enligt motionärerna angeläget att polismännens arbetsmiljöfrågor uppmärksammas och att åtgärder vidtas för att underlätta deras arbete. Motionärerna anför att samhället måste se mycket allvarligt på våldsbrott mot polismän och beivra sådan brottslighet med kännbara påföljder.

I motion 1983/84:1522 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar ändra 17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken i enlighet med vad i motionen anförts (yrkande 2 delvis). Motionärerna betonar att respekten för polisens arbete måste öka. De anför att övergrepp mot polisman under tjänsteutövning måste resultera i strängare påföljd än vad som är fallet i dag.

Bakgrund

Gällande regler

I 17 kap. 1 § brottsbalken (BrB) regleras brotten våld mot tjänsteman och hot mot tjänsteman. För våld resp. hot mot tjänsteman döms den som med våld eller hot om våld förgriper sig på någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd i myndighetsutövningen eller för att hämnas för en sådan åtgärd. Samma reglering gäller i fråga om förgripelser mot den som tidigare har utövat myndighet för vad denne däri gjort eller underlåtit. Straffet är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader.

Brottet misshandel (3 kap. 5 § BrB) innebär att någon tillfogar annan

person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom i vanmakt eller annat sådant tillstånd. Straffet är fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, böter. För grov misshandel (3 kap. 6 § BrB) är straffskalan fängelse i lägst ett och högst tio år.

Begreppet våld i 17 kap. 1 § BrB omfattar inte bara sådana gärningar som är att bedöma som misshandel enligt 3 kap. BrB utan därunder ryms mera, t. ex. även betvingande av person.

Brottet förgripelse mot tjänsteman (17 kap. 2 § BrB) innebär att någon, på annat sätt än som sägs i 1 §, för att tvinga eller hindra någon i hans myndighetsutövning eller för att hämnas för åtgärd i myndighetsutövningen otillbörligen företar eller hotar med gärning som medför lidande, skada eller annan olägenhet. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt döms till fängelse i högst fyra år.

Regeln i 17 kap. 1 § BrB om våld eller hot mot tjänsteman har i allt väsentligt samma utformning som motsvarande bestämmelse i strafflagen fick genom lagstiftning år 1948. Den skyddade personkretsen beskrivs numera annorlunda än före den lagändring år 1975 genom vilken det dittillsvarande ämbetsansvaret avskaffades; förr talades om innehavare av befattning varmed ämbetsansvar var förenat, nu om någon i hans myndighetsutövning.

Som framgått av den nyss lämnade beskrivningen för brotten våld mot tjänsteman och misshandel är straffskalan strängare för våld mot tjänsteman än för misshandel. I förarbetena till lagändringen år 1948 uttalades i det bakomliggande kommittéförslaget (SOU 1944:69) bl. a. att som försvarande vid straffmätningen borde vara om våldet uppenbart står i samband med tjänsteutövning som endast ankommer på högre ämbetsmän eller eljest bör åtnjuta särskild helgd, exempelvis om någon vid rättegångsförhandling våldför domaren. Även den omständigheten att den angripne löper särskild risk för övergrepp från allmänhetens sida, såsom en patrullerande polisman, förtjänade att beaktas vid straffmätningen, enligt kommitténs uttalande. Lagrådet yttrade i lagstiftningsärendet bl. a. att skyddet borde, förutom till vissa andra grupper, i första hand utsträckas till sådan personal som har att i förhållande till allmänheten sörja för upprätthållande av ordning och säkerhet (NJA II 1948 s. 304 ff).

De yrkeskategorier som utsätts för de ifrågavarande brotten är huvudsakligen poliser, ordningsvakter, väktare och vissa befattningshavare hos sociala myndigheter.

En gärning som är straffbar enligt 17 kap. 1 eller 2 § BrB är i regel straffbar även enligt 3 eller 4 kap. BrB. Normalt skall i dessa fall endast 17 kap. 1 eller 2 § med den högre straffskalan tillämpas. Om gärningens svårhet är så betydande att den får anses överstiga vad som är avsett att straffas genom tillämpning av straffbud i 17 kap. bör emellertid även ett tillämpligt straffstadgande i 3 eller 4 kap. BrB komma i fråga; så bör exempelvis allvarlig misshandel av någon i hans myndighetsutövning bedömas både som

grov misshandel enligt 3 kap. 6 § BrB och våld mot tjänsteman enligt 17 kap. 1 § BrB och gemensam påföljd enligt 1 kap. 6 § BrB bestämmas.

Rättstillämpningen m. m.

I syfte att bidra till att samhällsskyddets krav tillräckligt beaktades i mål angående våld mot polis och för att främja jämnhet i rättsutvecklingen utfärdade riksåklagaren år 1967 vissa föreskrifter för åklagarna i sådana mål (riksåklagarens cirkulär C 28). Detta cirkulär upphävdes år 1979 sedan riksåklagaren funnit att rättstillämpningen på området hade utvecklats och stabiliserats så att särskild tillsyn inte längre var erforderlig. Riksåklagaren har därefter år 1982, med anledning av dels rapporten (Ds Ju 1980:9) Straffmätning, dels en sammanfattande promemoria med särskild inriktning på påföljdspraxis vid våld mot tjänsteman, funnit anledning understryka det angelägna i att straffmätningen i mål angående våld mot tjänsteman ägnas särskild uppmärksamhet både i åklagarens löpande arbete och vid statsåklagarnas tillsyn över åklagarnas verksamhet. Samma uppmärksamhet skall enligt riksåklagaren i förekommande fall ägnas behovet av fullföljd av talan i påföljdsdelen i sådana mål.

I den nämnda promemorian med särskild inriktning på påföljdspraxis vid våld mot tjänsteman har hovrättsrådet Gunnar Grönvall på riksåklagarens uppdrag sammanfattat dels resultatet av den undersökning av frågan som Grönvall utfört i rapporten Straffmätning, dels sina egna slutsatser därav. Undersökningen avser ett urval domar under tiden 1962–1979. Grönvall uttalade, efter en jämförelse mellan straffmätning vid misshandel och våld mot tjänsteman, att det är uppenbart att kvalifikationsmomentet, dvs. att brottet riktat sig mot en av lagstiftaren som särskilt skyddsvärd ansedd personkrets, inte längre på ett skönjbart sätt beaktas vid straffmätningen. Han anförde att frihetsstraffen för våld mot tjänsteman, även om man tar hänsyn till de väsentliga faktorerna skada och våld, i varje fall inte varit strängare än motsvarande straff för "normalbrottet" misshandel.

Högsta domstolen har i åtskilliga avgöranden i mål rörande våld eller hot mot tjänsteman uttalat att allmänpreventiva skäl talar för att frihetsstraff i regel skall utdömas för sådana brott om brottet inte är ringa och att endast undantagsvis annan påföljd bör väljas. Även behovet av skydd för utsatta yrkesgrupper har åberopats (se t. ex. Nytt Juridiskt Arkiv 1966 B 35, 1967 B 27, 1968 B 50 och 1980 s. 421).

I detta sammanhang kan även nämnas att det på uppdrag av rikspolisstyrelsen år 1980 vid sociologiska institutionen vid Stockholms universitet har utförts en undersökning av polisanmält våld av och mot polisman i Stockholm år 1978.

I brottsförebyggande rådets skrift Den svenska våldsbrottsligheten (BRÅ Rapport 1984:1) redovisas visst material som avser våld och hot mot tjänsteman (s. 28 f, 193 ff). Där finns även en kriminologisk studie över våld mot personer under arbete.

Här kan också nämnas att frågan om våld mot polisman och om polispersonalens arbetsmiljö tidigare uppmärksammats i riksdagen. Med anledning av en motion förklarade utskottet år 1983 att motionsspörsmålet är en viktig fråga. På angivna skäl påkallades emellertid enligt utskottets mening då inte någon åtgärd från riksdagens sida (JuU 1982/83:20 s. 25; se även JuU 1981/82:38 s. 24).

Pågående utredningsarbete

Fängelsestraffkommittén (Ju 1979:04) har till uppgift bl. a. att göra en allmän översyn av straffskalorna. Översynen skall enligt direktiven ta sikte på frågan om straffskalorna är anpassade till de värderingar som råder i dagens samhälle. Kommittén kommer enligt vad utskottet har inhämtat att ägna uppmärksamhet åt bl. a. frågor som gäller brotten våld och hot mot tjänsteman och straffmätningen vid dessa brott. Kommittén avser att lämna sitt betänkande på senhösten 1985.

Vissa statistiska uppgifter

Följande uppgifter har lämnats av statistiska centralbyrån i fråga om dels antalet anmälda brott enligt 17 kap. 1 § BrB, dels antalet personer som dömts för brott mot samma lagrum eller godkänt strafföreläggande.

Tabell 1 *Anmälda brott enligt 17 kap. 1 § BrB*

År	Enbart hot mot tjänsteman	Våld mot tjänsteman	Summa
1979	1 015	2 577	3 592
1980	1 055	2 661	3 716
1981	1 279	2 796	4 075
1982	1 442	2 939	4 381
1983	1 362	2 941	4 303

Tabell 2 *Anmälda fall av våld mot tjänsteman, uppdelade på olika yrkesgrupper*

År	Poliser	Ordningsvakter	Övriga	Summa
1979	1 099	1 137	341	2 577
1980	1 197	1 111	353	2 661
1981	1 333	1 052	411	2 796
1982	1 451	1 086	402	2 939
1983	1 458	1 086	397	2 941

Tabell 3 *Anmälda fall av våld mot polis, uppdelade på ringa brott och icke ringa brott*

År	Ringa brott	Icke ringa brott	Summa
1979	1 045	54	1 099
1980	1 153	44	1 197
1981	1 274	59	1 333
1982	1 421	30	1 451
1983	1 409	49	1 458

Tabell 4 *Antal personer som döms eller godkänt strafföreläggande avseende brott enligt 17 kap. 1 § BrB*

År	Antal personer
1975	1 085
1976	1 131
1977	1 198
1978	1 491
1979	1 611
1980	1 399
1981	1 585
1982	1 675
1983	1 810

Till tabell 4 kan anmärkas att beslut om åtalsunderlåtelse årligen meddelas i ca 5 % av fallen. De angivna persontalen bör alltså räknas upp med ca 5 % för att även dessa fall skall omfattas av tabellen.

Remissyttranden

Utskottet har låtit remissbehandla motionerna. Remissyttranden har avgetts av riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, brottsförebyggande rådet, hovrätten över Skåne och Blekinge, Göteborgs tingsrätt, överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt, polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt, polisstyrelsen i Malmö polisdistrikt och Svenska polisförbundet.

Den allmänna meningen bland remissinstanserna är att lagändringar inte är påkallade.

Riksåklagaren anför i sitt remissyttrande att de påföljdslatituder som gäller för de aktuella brottstyperna enligt hans mening väl ger uttryck för den allvarliga syn som lagstiftaren har haft på brotten, och de ger enligt honom tillräckligt utrymme för en adekvat påföljdspraxis. Något behov av en författningsändring anser riksåklagaren inte föreligga.

Inte heller rikspolisstyrelsen anser det påkallat med skärpning av straffskalan i 17 kap. 1 § BrB. Styrelsen anför dock att rapporten Straffmätning ger underlag för slutsatsen att domstolarna inte lever upp till lagstiftarens intentioner att ge våldshandlingar som riktas mot tjänstemän ett högre straffvärde. Styrelsen framhåller att det är en rättstillämpningsfråga att få

fram en tydlig skillnad vad gäller påföljden för vanlig misshandel å ena och våld mot tjänsteman å andra sidan. Styrelsen ifrågasätter om det inte är motiverat att ändra det aktuella lagrummet i något redaktionellt avseende för att de lagstiftande organen därigenom skall få tillfälle att göra motivuttalanden som klargör lagstiftningens syfte. Riksdagen bör enligt styrelsen ge regeringen till känna att behov föreligger av en sådan åtgärd.

Brottsförebyggande rådet betonar vikten av att lagstiftarens intentioner upprätthålls beträffande skyddet för den personkrets som avses i 17 kap. 1 § BrB. Rådet framhåller samtidigt att problemen kring de aktuella straffmättningsfrågorna måste ses i sammanhang med frågor om straffmätning och riktlinjer för straffmätning över huvud taget och då särskilt vad gäller brotten i 3 och 4 kap. BrB. Överväganden beträffande principer för påföljdsval och straffmätning behandlas f. n. av fängelsestraffkommittén, och rådet anser inte att det finns anledning att bryta ut det ifrågavarande området ur det sammanhanget. Kommitténs förslag i fråga om principer för påföljdsval, straffskalor och straffmätning bör därför enligt rådets mening avvaktas innan ställning tas till frågan om straffmätning för brott mot polismän. Rådet uttalar vidare att även om det finns tendenser till en utslätning i straffmätningen vid en jämförelse mellan misshandelsbrott och våld mot tjänsteman är frågan dock knappast tillräckligt analyserad och läget knappast så alarmerande att omedelbara åtgärder är påkallade. Rådet förordar dock att frågan ägnas fortsatt uppmärksamhet och att en kompletterande studie görs beträffande de senaste årens utveckling.

Hovrätten över Skåne och Blekinge förklarar sig dela uppfattningen att den i jämförelse med misshandel högre straffskalan för våld mot tjänsteman skall ha ett genomslag i straffmätningen. Hovrätten ser det som värdefullt att den aktualiserade påföljdsfrågan behandlas i det större sammanhang som fängelsestraffkommitténs arbete avser och anser inte att det finns skäl att särskilt föranstalta om en översyn av brotten i 17 kap. 1 och 2 §§ BrB.

Göteborgs tingsrätt anför i sitt yttrande att tingsrätten saknar underlag för att göra en bedömning av riktigheten av påståendet att rättstillämpningen har utvecklats så att polismän inte skulle ha bättre skydd än andra medborgare när de utsätts för våld; enligt tingsrättens mening förhåller det sig dock fortfarande så att domstolarna regelmässigt ser strängare på våld mot polismän än på våld mot andra medborgare. Tingsrätten uttalar vidare att det torde vara vanligare med fängelse som påföljd i de fall våldet riktas mot en polisman än i de fall det riktas mot någon annan. Tingsrätten anser att gällande utformning av 17 kap. 1 och 2 §§ BrB ger domstolarna tillräckliga möjligheter att på ett adekvat och tillräckligt ingripande sätt reagera mot sådana brott, och tingsrätten finner inte skäl för en översyn av lagstiftningen.

Överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt delar motionärernas uppfattning att övergrepp mot polismän blivit allt vanligare. Denna tendens mot ökande våld är inte isolerad, utan den torde enligt överåklagaren motsvaras av en liknande utveckling på andra områden av samhällslivet; polismän

drabbas dock särskilt hårt när benägenheten att ta till våld ökar bland människor i gemen. Överåklagaren anser att de särskilda bestämmelserna i 17 kap. 1 och 2 §§ BrB om straff för olika former av övergrepp mot bl. a. polismän är tillräckliga vad angår såväl det kriminaliserade området som straffskalornas längd. I fråga om rättstillämpningen uttalar överåklagaren att frågan är vanskelig att bedöma men att hans eget intryck dock är att rättstillämpningen under senare år synes ha mjukats upp i den meningen att gränsen mellan s. k. normalbrott och ringa brott förskjutits. Om en gränsförskjutning verkligen ägt rum kan den enligt överåklagaren förklaras med att bedömningen av brotten i 17 kap. 1 och 2 §§ BrB kommit att påverkas av de närmast motsvarande brottsbeskrivningarna i 3 och 4 kap. samma balk, något som skulle innebära ett klart försvagande av det straffrättsliga skyddet för den som är i myndighetsutövning. En förskjutning av gränsen mellan normalbrott och ringa brott måste enligt överåklagaren ha medfört att en del gärningar som enligt tidigare praxis regelmässigt ledde till fängelse nu i stället bestraffas med böter. När däremot gärningen i ett visst fall bedöms som ett normalbrott uttalar han att han inte har något intryck av att påföljdsvalet förändrats. Överåklagaren anser inte att det föreligger någon påtaglig brist på vägledande uttalanden från högsta domstolen, som inte ändrat sin praxis. Bilden av rättsläget kan enligt hans mening sägas vara motsägelsefull.

Polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt anser inte att det f. n. finns behov av en särskild utredning om rättstillämpningen vid våld mot tjänsteman. Styrelsen uttalar som sin mening att nuvarande lagstiftning ger tillräckligt utrymme för att döma till strängare straff för våld mot tjänsteman än mot annan. Om den som åtalats för våld mot tjänsteman samtidigt döms för andra brott bör enligt styrelsen särskild uppmärksamhet ägnas åt att det sammanlagda straffet inte får bli så lågt att lagstiftarens intentioner frångås vad gäller straffmätningen för våld mot tjänsteman.

Polisstyrelsen i Malmö polisdistrikt uttalar att reglerna i 17 kap. BrB är väl avpassade beträffande straffsatserna. Svårigheterna att få en kraftigare reaktion vid övergrepp mot bl. a. polismän hänför sig i stället till domstolarnas rättstillämpning som enligt styrelsen i en del fall inneburit att domstolarna inte med tillräcklig kraft markerar samhällets avståndstagande från allt våld mot polismän och ordningsvakter. Styrelsen anser inte att en allmän översyn av regelsystemet i 17 kap. BrB nu är påkallad och anser heller inte att någon höjning av maximistraffen är nödvändig. Styrelsen framhåller de skilda svårigheter som polisen möter i sitt arbete men anför samtidigt att det statistiskt sett inte kan göras gällande att antalet övergrepp mot polismän och ordningsvakter i samband med ordningshållning skulle ha ökat i någon större omfattning. Antalet fall av våld mot polisman i Malmö polisdistrikt under åren 1981, 1982 och 1983 uppgick enligt styrelsen till 56, 73 och 69. Styrelsen uttalar en förhoppning om att de förändringar som ligger i polisväsendets reformering kommer att medföra ett mer aktivt stöd för polisarbetet.

Svenska polisförbundet uttalar sig för en ändring av den ifrågavarande lagstiftningen, föregången av en utredning som belyser alla frågor i sammanhanget. Förbundet anför att den nuvarande regleringen egentligen borde vara tillräcklig men att en lagändring förefaller nödvändig för att förändra rättstillämpningen. Förbundet framhåller vidare i sitt yttrande vikten av att polismännen får erfara stöd från samhället i sitt arbete och får erforderligt skydd mot våld och hotelser som kan riktas mot dem i ett många gånger hårt arbetsklimat.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet motionsyrkanden om våld mot tjänsteman, särskilt våldsanvändning mot poliser. Motionärerna anför att våldet mot polismän har ökat samtidigt som rättstillämpningen i domstolarna kommit att leda till en alltför mild påföljdspraxis i sådana brottmål. I motionerna efterlyses en strängare syn på brott som innebär våld eller hot mot tjänsteman.

Brotten våld mot tjänsteman och hot mot tjänsteman innebär i sina huvudformer att någon med våld eller hot om våld förgriper sig på någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd i myndighetsutövningen eller för att hämnas för en sådan åtgärd. Straffet är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader (17 kap. 1 § brottsbalken, BrB).

Brottet misshandel innebär att någon tillfogar annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom i vanmakt eller annat sådant tillstånd. Straffet är fängelse i högst två år eller, vid ringa brott, böter (3 kap. 5 § BrB). Om brottet är grovt döms till fängelse i lägst ett och högst tio år (3 kap. 6 § BrB).

En gärning som är straffbar som våld mot tjänsteman enligt 17 kap. 1 § BrB är i regel straffbar även som misshandel enligt 3 kap. 5 § BrB. Normalt skall i sådana fall endast 17 kap. 1 § BrB, som ju innehåller den strängare straffskalan, tillämpas. Om emellertid brottet innefattar allvarlig misshandel av någon i hans myndighetsutövning bör gärningen bedömas både som grov misshandel enligt 3 kap. 6 § BrB och våld mot tjänsteman enligt 17 kap. 1 § BrB och gemensam påföljd bestämmas för brotten.

Straffbestämmelsen om våld eller hot mot tjänsteman fick i allt väsentligt sin nuvarande utformning genom lagstiftning år 1948. I förarbetena uttalades bl. a. att det särskilda skyddet borde, förutom till dem som fullgör för det allmänna viktiga funktioner, i första hand utsträckas till sådan personal som har att i förhållande till allmänheten sörja för upprätthållande av ordning och säkerhet. Det uttalades också att såsom försvärande vid straffmätningen borde beaktas bl. a. den omständigheten att den angripne – t.ex. en patrullerande polisman – löper särskild risk för övergrepp från allmänhetens sida.

Högsta domstolen har i avgöranden i mål rörande våld eller hot mot tjänsteman upprepade gånger uttalat att allmänpreventiva skäl talar för att frihetsstraff i regel skall utdömas för sådana brott, som inte är ringa, och att endast undantagsvis annan påföljd bör väljas. Domstolen har också uttalat att behovet av skydd för en utsatt yrkesgrupp förstärker de allmänpreventiva skäl som talar för frihetsstraff.

I syfte att bidra till att samhällsskyddets krav tillräckligt beaktades i mål angående våld mot polis och för att främja jämnhet i rättstillämpningen utfärdade riksåklagaren år 1967 vissa föreskrifter för åklagarna i sådana mål (riksåklagarens cirkulär C 28). Sedan riksåklagaren funnit att rättstillämpningen på området hade utvecklats och stabiliserats så att särskild tillsyn inte längre var erforderlig upphävdes cirkuläret år 1979. En undersökning av straffmätningen i mål angående våld mot tjänsteman har därefter utförts av hovrättsrådet Gunnar Grönvall (rapporten Ds Ju 1980:9 Straffmätning). Han har därefter på riksåklagarens uppdrag i en särskild promemoria sammanfattat resultatet av undersökningen och sina egna slutsatser därav. Han anförde där bl. a. att enligt undersökningen frihetsstraffen för våld mot tjänsteman i varje fall inte varit strängare än motsvarande straff för "normalbrottet" misshandel. Vad som framkommit gav riksåklagaren anledning att år 1982 understryka det angelägna i att straffmätningen i mål angående våld mot tjänsteman ägnas särskild uppmärksamhet både i åklagarnas löpande arbete och vid statsåklagarnas tillsyn över åklagarnas verksamhet. Detsamma gäller behovet av fullföljd av talan i påföljdsdelen i sådana mål.

Motionerna har remissbehandlats av utskottet. Remissinstanserna anser överlag att den lagstiftning som finns på området är lämpligt utformad. De flesta remissinstanserna anser också att rättstillämpningen är i stort sett nöjaktig och att ingen åtgärd från riksdagens sida är påkallad. Det har emellertid också yppats kritik mot domstolarnas påföljdsval i de aktuella målen, och det har även ifrågasatts någon form av lagstiftning för att ge tillfälle till motivuttalanden i skärpande riktning.

Utskottet vill till en början understryka – liksom utskottet också tidigare gjort – att motionsspörsmålen om våld mot polisman och om polispersonals arbetsmiljö gäller en viktig fråga. Det är ett väsentligt samhällsintresse att polisen får skydd och stöd i sitt många gånger utsatta arbete. Att samhället ser speciellt allvarigt på våldshandlingar som riktas mot poliser och andra offentliga befattningshavare framgår av att sådana gärningar getts ett högre straffvärde än motsvarande gärningar som riktar sig mot personer utanför den skyddade personkretsen; sålunda föreskrivs det en avsevärt strängare straffskala för brottet våld mot tjänsteman än för misshandelsbrott som inte är grovt. Också av uttalanden vid tillkomsten av lagreglerna om våld och hot mot tjänsteman framgår det klart att avsikten varit att bereda personer i utsatt ställning, t. ex. polismän, särskilt skydd mot våldshandlingar. Utskottet vill framhålla att den allvariga syn på detta slags brottslighet som

lagstiftningen ger uttryck för självfallet alltjämt är fullt aktuell, och utskottet anser sig kunna utgå ifrån att denna inställning omfattas av de rättstillämpande myndigheterna. Det är också av största vikt att en sådan grundsyn är förhärskande bland allmänheten och dominerar attityderna i samhället i dessa frågor.

Utskottet finner det vanskligt att göra några säkra bedömningar av den motionsvägen framförda uppfattningen att rättstillämpningen vid våldsbrott mot tjänstemän kommit att bli allt mildare. Vissa tecken kan tyda på sådana förändringar. Bilden är emellertid inte entydig, och det finns inte någon helt aktuell undersökning av frågan.

Det utredningsarbete som fängelsestraffkommittén (Ju 1979:04) bedriver rörande bl. a. en allmän översyn av straffskalorna kommer att avse även brotten våld och hot mot tjänsteman. Resultatet av arbetet är aviserat till slutet av år 1985. Det kan förväntas att de i detta betänkande aktuella frågorna om straffmätningen i sådana mål och förhållandet till misshandelsbrottet kommer att bli närmare penetrerade av kommittén. Det är enligt utskottets mening lämpligt att frågorna blir belysta i detta större sammanhang.

Vad nu har sagts leder utskottet till uppfattningen att några särskilda åtgärder från riksdagens sida inte är påkallade med anledning av motionsyrkandena. Utskottet vill emellertid samtidigt understryka vikten av att rättstillämpningen i mål om våldsbrottslighet mot tjänstemän står i samklang med den princip om ett särskilt straffrättsligt skydd som bär upp lagstiftningen. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1983/84:395, motion 1983/84:1351 i denna del (yrkande 1) och motion 1983/84:1522 i denna del (yrkande 2 delvis).

Stockholm den 20 november 1984

På justitieutskottets vägnar

LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Karin Söder (c), Björn Körlof (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Hans Göran Franck (s), Birthe Sörestedt (s), Inger Wickzén (m) och Göran Ericsson (m).

Särskilt yttrande

Karin Söder (c), Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Hans Petersson i Röstånga (fp), Inger Wickzén (m) och Göran Ericsson (m) anför:

Polispersonalen har en utsatt position i samhället med ett ansvarsfullt och många gånger svårt arbete. Det är av vital betydelse för ett rättssamhälle att ha en väl fungerande och stabil poliskår; den svenska polisen fyller de högsta krav i dessa avseenden. För att man skall kunna räkna med att den goda standarden består även *framdeles måste emellertid polisen i sitt krävande arbete få känna stöd från samhällets sida*. Det är därför nödvändigt att ägna stor uppmärksamhet åt polisens arbetsmiljö. Hit hör som en mycket viktig del att det allmänna med kraft skyddar poliser i tjänstevärv och klart och otvetydigt tar avstånd från övergrepp mot poliser. Vi vill särskilt framhålla betydelsen av att lagstiftningen – som ger ett extra högt straffvärde för våld som riktar sig mot tjänsteman – tillämpas på det sätt som avsågs vid dess tillkomst.

Vi utgår från att fängelsestraffkommittén i sitt betänkande med översyn av straffskalorna kommer att belysa rättstillämpningen i fråga om bl. a. våld mot tjänsteman och därvid också föreslå de ändringar som kan visa sig vara befogade för att vidmakthålla den allvarliga synen på denna typ av brottslighet. Bl. a. med hänsyn till att fängelsestraffkommitténs betänkande är att vänta inom ett år avstår vi från att nu kräva ytterligare kartläggning av rättspraxis och därav eventuellt föranledda lagändringar.

